

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën

Auditrapport

2020

Ministerie van
Sociale Zaken en
Werkgelegenheid
(XV)

Auditrapport 2020

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (xv)

15 maart 2021

Kenmerk
2021-0000036735

Inlichtingen
Auditdienst Rijk
Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag

Inhoud

1	Financieel beheer op niveau, ondanks coronapandemie	6
1.1	Gevolgen coronapandemie	6
1.2	Aandachtspunten voor het financieel beheer in 2021 en latere jaren	7
1.3	Doel en doelgroepen	7
1.4	Leeswijzer	7
2	Uitkomsten onderzoek verantwoordingsinformatie jaarverslag	9
2.1	Controleverklaring	9
2.2	Totstandkoming niet-financiële informatie	9
3	Financieel beheer SZW blijft op orde	12
3.1	Eén bevinding over het financieel beheer opgelost	12
3.2	Verbeterplan inkoopbeheer met succes afgerond	12
3.3	Geen zekerheid over financiële transacties bij de Rijksdienst Caribisch Nederland vanwege reisbeperkingen	13
3.4	Verbeteringen in het financieel beheer Rijksschoonmaakorganisatie vergen nog tijd	13
4	Overige onderwerpen	15
4.1	Oneigenlijk gebruik artikel 98 <i>Algemeen</i> in 2022 opgelost	15
4.2	Eindrapport Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag leidt tot meer samenwerking en bezinning over de governance	15
4.3	Risico op onrechtmatige uitgaven bij gebruik van alternatieve financieringsvormen	16
4.4	Adequaat risicomanagement informatiebeveiliging	16
4.5	Goede afwikkeling van verzoeken met betrekking tot AVG-privacyrechten	17
Bijlage 1	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	19
Bijlage 2	Onderzoeksverantwoording	23

1.1

Gevolgen coronapandemie

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) is een van de departementen waarbij de bestrijding van de effecten van de coronapandemie een grote impact heeft gehad op de primaire processen.

In 2020 heeft SZW verschillende noodmaatregelen ontwikkeld. De twee omvangrijkste noodmaatregelen voor SZW zijn de "Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging voor Werkgelegenheid (NOW)" en de "Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)". Door de grote roep om steun bleek het noodzakelijk om te komen tot een snelle implementatie en uitvoering van een breed en massief pakket aan coronanoodmaatregelen met een enorm financieel belang. Deze regelingen kennen verschillende aanvraagperiodes met verschillende toetspunten en lopen tot in 2021 door.

De NOW heeft als doel werkgevers met omzetverlies via een subsidie te ondersteunen bij het zoveel mogelijk in dienst houden van hun werknemers. De NOW wordt uitgevoerd door het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV). Bij de NOW is hiervoor in 2020 aan het UWV € 13,184 miljoen als voorschot verstrekt. Om vast te stellen of de aanvragers aan de voorwaarden hebben voldaan en te bepalen wat het precieze bedrag is waarop zij recht hebben, ligt het zwaartepunt van de controles door het UWV op het vaststellingstraject. Op basis van de uitkomsten van deze controles kan het UWV nabetalen of de subsidie lager vaststellen en/of terugvorderen.

De Tozo heeft als doel banen en inkomens te beschermen van zelfstandig ondernemers met een inkomen onder het sociaal minimum en/of te helpen bij liquiditeitsproblemen van hun bedrijf als gevolg van de coronacrisis. De Tozo wordt uitgevoerd door gemeenten. Bij de Tozo is hiervoor in 2020 aan gemeenten € 3,200 miljoen als voorschot verstrekt. Bij de Tozo-regeling gaat het voornamelijk om controle achteraf door gemeenten op de juiste verlening aan ondernemers en op het blijvend voldoen aan de uitkeringsvoorwaarden. Op basis van deze controles kan de gemeente de uitkering verlagen en/of terugvorderen.

Zowel bij de aanvraag als bij de vaststelling van gelden in het kader van de noodmaatregelen bestaat afhankelijkheid van gegevens die door begunstigden worden aangeleverd. Dit risico op misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O) van de regelingen heeft gedurende 2020 voortdurend aandacht gehad van SZW. Hierbij is steeds gezocht naar een optimale kosten-baten afweging tussen vertrouwen en controle.

Omdat de belangrijkste noodmaatregelen niet door SZW zelf uitgevoerd worden, heeft SZW veel overleg gevoerd over de uitvoering van en controle op de noodmaatregelen waaronder die gericht op de M&O-risico's. Het gaat daarbij uiteraard om afstemming met stakeholders als de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants, het UWV en de Sociale Verzekeringsbank, de Belastingdienst, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, gemeenten en Divosa. Ook is diverse malen aan de Kamer gerapporteerd over de risico's en (on)mogelijkheden van de regelingen. SZW heeft de bijzondere omstandigheden in aanmerking genomen om tot een zo goed mogelijke beheersing, verantwoording en controle van de noodmaatregelen te komen. In dit kader spreken wij ook onze waardering uit voor de goede opvolging van de aandachtspunten die wij in september in het audit comité hebben besproken.

Door de forse toename van de begrotingsgelden als gevolg van de steunmaatregelen, die tot uiting kwam in diverse suppletoire begrotingswijzigingen, heeft SZW er in 2020 een grote verantwoordelijkheid bij gekregen om de gelden voor de bestrijding van de ongewenste neveneffecten van de pandemie rechtmatig en doelmatig te besteden. Dit heeft gevraagd om de nodige flexibiliteit en extra inzet van het departement als geheel, waardoor veelvuldig onder tijdsdruk keuzes gemaakt moesten worden. Ondanks dat constateren wij dat het financieel beheer in 2020 op niveau is gebleven.

In een jaar waarin veel van SZW werd gevraagd vanwege de coronacrisis, is SZW erin geslaagd om een bevinding in het financieel beheer, die wij in 2018 constateerden, op te lossen. Het betreft het inkoopbeheer. Bij het inkoopbeheer heeft het CDI-office in samenwerking met de verschillende afdelingen binnen SZW in 2020 het verbeterplan inkoopbeheer succesvol uitgevoerd. Zie voor een nadere toelichting paragraaf 3.2.

1.2 Aandachtspunten voor het financieel beheer in 2021 en latere jaren

Geheel in de geest van de regelingen, die als belangrijkste doel hebben het behouden van werkgelegenheid en het bieden van financiële steun aan zelfstandigen, heeft SZW aangegeven dat zij een coulant beleid wil voeren ten aanzien van onjuistheden in de uitvoering waardoor een te hoge uitkering is verstrekt. Hierbij vindt SZW het niet terecht om de rekening daarvoor neer te leggen bij de uitvoerder of begunstigden. SZW realiseert zich hierbij terdege dat deze coulance niet altijd betekent dat de bedragen daarmee rechtmatig verstrekt zijn.

Gegeven de maatschappelijke discussie lijkt het maatschappelijk draagvlak voor het moeten terugbetalen van steunmaatregelen en de ervaren verantwoordings- en controlelasten af te brokkelen. Wij sluiten niet uit dat in het maatschappelijk debat wordt aangestuurd op een versoepeling van het terugvorderingsbeleid en de controles rond de noodmaatregelen.

Blijf zowel bij het toepassen van coulance als bij het versoepelen van het terugvorderings- en/of controlebeleid naar de juiste kosten-baten verhouding tussen accepteren of handhaven zoeken. Dit kan door het voeren van het juiste debat. Zo kan ook zoveel mogelijk worden voorkomen dat de komende jaren onzekere of onrechtmatige bedragen ontstaan.

Daarnaast geven wij in overweging om de regelingen dusdanig aan te passen dat in de voornoemde situaties afwijking in die incidentele gevallen mogelijk is.

1.3 Doel en doelgroepen

In dit rapport doen wij verslag van de uitkomsten van de werkzaamheden die wij als interne auditdienst van het Rijk in het kader van onze wettelijke taak over 2020 bij het ministerie van SZW hebben verricht. Dit rapport is opgesteld voor de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de secretaris-generaal en wordt tevens verstrekt aan de leden van het audit comité en de directeur Financieel-Economische Zaken van het ministerie van SZW. Het rapport wordt verder toegezonden aan de minister van Financiën en aan de president van de Algemene Rekenkamer.

1.4 Leeswijzer

Dit rapport is als volgt ingedeeld:

- de uitkomsten van het onderzoek van de verantwoordingsinformatie in het jaarverslag (hoofdstuk 2);
- de uitkomsten van het onderzoek naar het begrotingsbeheer, het financieel beheer, de materiële bedrijfsvoering en de daartoe bijgehouden administraties (hoofdstuk 3);
- overige onderwerpen (hoofdstuk 4);
- de controleverklaring (bijlage 1);
- de onderzoeksverantwoording (bijlage 2).

2 Uitkomsten onderzoek verantwoordingsinformatie jaarverslag

2.1 Controleverklaring

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring afgegeven bij het jaarverslag 2020 van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV). Dat houdt in dat de in dit jaarverslag opgenomen financiële overzichten een getrouw beeld geven van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering over 2020.

Omvang financiële stromen

De omvang van de financiële stromen voor het begrotingshoofdstuk blijkt uit onderstaande tabel.

Tabel 1: Omvang financiële stromen

(* € miljoen)	2020	2019
Aangegane verplichtingen	59.969	39.063
Gerealiseerde uitgaven	59.902	39.076
Gerealiseerde ontvangsten	1.803	1.896
Afgerekende voorschotten	13.697	12.842

Wij plannen en voeren onze controle zodanig uit dat wij een redelijke mate van zekerheid verkrijgen dat de financiële overzichten geen afwijkingen van materieel belang bevatten. Het materieel belang is bepalend voor de strekking van het oordeel in de controleverklaring. De materialiteit voor de verantwoordingsstaten en de saldibalans als geheel bedraagt 2% voor fouten en onzekerheden bij elkaar opgeteld, met een maximum van € 1 miljard.

Tijdens onze controle hebben wij vanwege de coronamaatregelen noodgedwongen meer werkzaamheden op afstand uitgevoerd. Deze manier van werken heeft het moeilijker voor ons gemaakt om bepaalde waarnemingen te doen. Bij het plannen van onze werkzaamheden hebben wij aandacht besteed aan de risico's hiervan en hebben waar nodig aanvullende werkzaamheden gepland en uitgevoerd. Wij zijn van mening dat de verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

2.2 Totstandkoming niet-financiële informatie

Als onderdeel van de wettelijke taak hebben wij onderzoek uitgevoerd naar de betrouwbare totstandkoming van de niet-financiële verantwoordingsinformatie en of de niet-financiële verantwoordingsinformatie niet strijdig is met de financiële verantwoordingsinformatie. Uit ons onderzoek blijken geen bevindingen.

Van de in het jaarverslag op te nemen niet-financiële informatie hebben wij vastgesteld dat deze op het moment van het afgeven van de controleverklaring nog niet definitief is. Dit betreft niet-financiële informatie in onder meer:

- hoofdstuk 3. Beleidsprioriteiten bij alle beleidsartikelen m.u.v. beleidsartikelen 12 en 13;
- onderdeel D10. Sociale fondsen SZW;
- onderdeel D11. Koopkracht;
- onderdeel E. Bijlage 1: Toezichtrelaties rechtspersonen met een wettelijke taak en zelfstandige bestuursorganen.

De definitieve cijfers worden medio maart verwacht, wanneer de jaarverslagen van UWV en SVB beschikbaar komen. De definitieve onderdelen dienen in ieder geval voor aanbidding van het jaarverslag aan de Tweede Kamer te worden toegevoegd.

De directie FEZ verwerkt alle definitieve cijfers van het UWV en SVB in het jaarverslag. Deze wijzigingen worden door de ADR beoordeeld aan de hand van wijzigingsbladen. Deze procedure is in overeenstemming met de desbetreffende bepalingen in de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2021.

3 Financieel beheer SZW blijft op orde

3.1 Eén bevinding over het financieel beheer opgelost

Als gevolg van de coronapandemie heeft het ministerie van SZW in 2020 extra capaciteit moeten inzetten voor coronagerelateerde maatregelen. Dit heeft geleid tot een herprioritering van werkzaamheden door SZW. Ook de ADR heeft de werkzaamheden opnieuw bezien en heeft mede daardoor de specifieke werkzaamheden ten aanzien van het financieel beheer beperkt. Uit onze controlewerkzaamheden bij de grote geldstromen, waaronder de noodmaatregelen, hebben wij geen aanwijzingen verkregen dat het financieel beheer in kwaliteit is afgenomen.

Wel hebben wij specifiek onderzoek verricht naar de openstaande beheerbelevingen. In 2020 is één financieel beheerbeleving die wij rapporteerden sinds 2018 opgelost: het inkoopbeheer.

Tabel 2: Bevindingen over het beheer 2020

Beleving	Verantwoordelijk organisatieonderdeel	2017	2018	2019	2020
Inkoopbeheer	Diverse directies		●	●	✓
Financieel beheer Caribisch Nederland	Directie Werknemers-regelingen	■	■	●	●
Financieel beheer Rijks-schoonmaakorganisatie	Rijksschoonmaakorganisatie		■	●	●

● licht ■ gemiddeld ▲ ernstig ✓ opgelost

3.2 Verbeterplan inkoopbeheer met succes afgerond

De lichte bevinding ten aanzien van het inkoopbeheer uit 2018 is in 2020 succesvol opgelost. In 2020 heeft het CDI-office in samenwerking met de verschillende bedrijfsvoeringsafdelingen binnen SZW het verbeterplan inkoopbeheer uitgevoerd. De resultaten van het verbeterplan zijn uitgewerkt en vastgelegd in het inkoophandboek, zodat voor iedereen van SZW duidelijk is op welke wijze het inkoopbeheer is ingericht.

SZW heeft over 2020 beter inzicht gekregen in de naleving van de Aanbestedingswet. Dit blijkt uit:

- de procedure voor managementbesluiten en uitzonderingen is nageleefd;
- de onrechtmatigheden en uitzonderingen zijn vastgelegd in een totaaloverzicht;
- over 2020 is een toereikende spendanalyse uitgevoerd;
- met bovengenoemde informatie heeft SZW de rechtmatigheidstabel voor de bedrijfsvoerings-paragraaf opgesteld.

Uit de spendanalyse en onze controle is gebleken dat de volledigheid van het contractenadministratie van SZW is verbeterd ten opzichte van 2019. Uitzondering hierop is de contractenadministratie van de Rijksschoonmaakorganisatie (RSO). Deze is nog niet toereikend en maakt onderdeel uit van de lichte bevinding bij de RSO die wij in paragraaf 3.4 beschrijven.

3.3

Geen zekerheid over financiële transacties bij de Rijksdienst Caribisch Nederland vanwege reisbeperkingen

De Rijksdienst Caribisch Nederland (RCN) unit SZW die onderdeel is van SZW, verzorgt de uitvoering van de sociale verzekeringswetten in Caribisch Nederland. Vanwege de reisbeperkingen in 2020 en 2021 is het niet mogelijk gebleken voor ons om voldoende controle-informatie te verzamelen om een oordeel te vormen over de uitgaven die door de RCN-unit SZW in 2020 zijn gedaan. Ook het inhuren van lokale accountants of het opsturen van dossiers om aan de hand daarvan de controle uit te voeren bleek niet mogelijk. Door deze beperkingen in de controle zijn de financiële transacties van RCN als onzeker aangemerkt voor zowel de rechtmatigheid als de getrouwheid. Op vier artikelen leidt dit tot een overschrijding op artikelniveau vanwege de onzekerheid over de rechtmatigheid. In de bedrijfsvoeringsparagraaf heeft de minister van SZW dit adequaat toegelicht.

Het betreffen de artikelen:

- artikel 3 Arbeidsongeschiktheid: € 689.442;
- artikel 6 Ziekte en zwangerschap: € 2.962.751;
- artikel 8 Oudedagsvoorziening: € 22.998.746;
- artikel 9 Nabestaanden: € 1.171.121.

In het auditrapport 2019 is aangegeven dat het beeld over het financieel beheer is verbeterd ten opzichte van 2018. Vanwege het ontbreken van controle-informatie over heel 2020 kunnen wij hierover geen uitspraak doen en handhaven wij de lichte bevinding over het financieel beheer.

Wel hebben wij een aantal observaties op basis van ons bezoek aan Caribisch Nederland in het eerste half jaar:

- een aantal nog te nemen interne beheersmaatregelen, waaronder die voor informatie-beveiliging, hangt samen met de vernieuwing van het IT-applicatielandschap in 2021. Doel van deze vernieuwing is het verder digitaliseren van de dienstverlening voor de burger, alsmede het automatiseren van beheersmaatregelen voor de rechtmatigheid van uitkeringen;
- in 2019 is de interne controlefunctie ingericht om tijdige bijsturing van tekortkomingen in de uitvoering mogelijk te maken. Uit onze controle over het eerste half jaar 2020 blijkt dat de interne controle (ic) nog in een opbouw- en leerfase zit;
- de uitvoering van de interne controle is momenteel gericht op de rechtmatigheidsvraag. De ic is te vaak op de toekenningshandeling in een verleden gericht, dus op oude toekenningen die nog steeds tot uitbetalingen leiden. Interne controle op de toekenningen van de rechten in het lopende jaar krijgt daardoor niet de aandacht die het verdient.

3.4

Verbeteringen in het financieel beheer Rijksschoonmaakorganisatie vergen nog tijd

Het financieel beheer bij de Rijksschoonmaakorganisatie (RSO) heeft in 2020 een verbeteringslag doorgemaakt, ten aanzien van de controleerbaarheid van de administratie. Er ontbreekt nog wel een deugdelijke verplichtingen- en contractenadministratie. Dit levert met name risico's op voor het correct aanbesteden en uitnuttend van contracten. Wij handhaven onze lichte bevinding.

De verbetering in het financieel beheer is zichtbaar in de maandelijkse vertaalslag die de RSO maakt van de administratie in Exact naar de SAP-3F administratie. Dit wordt vervolgens getoetst door FEZ. Daarnaast heeft de RSO de ontvangsten vanuit de dienstverleningsovereenkomsten met een omvang van circa € 46 miljoen goed in beeld gebracht.

In 2020 heeft de RSO het handboek AO/IB opgesteld, maar de RSO is er nog niet in geslaagd om alle processen conform het handboek uit te voeren. In 2020 heeft de RSO verbijzonderde interne controles uitgevoerd op de processen en is op basis van de bevindingen waar nodig bijgesteld.

De verbijzonderde interne controle zal zich moeten richten op alle processen, met als doel te werken volgens de procesbeschrijvingen en om te komen tot een volledige verplichtingen- en contractenadministratie.

4 Overige onderwerpen

4.1 Oneigenlijk gebruik artikel 98 Algemeen in 2022 opgelost

In 2019 merkten wij de verplichtingen en uitgaven die niet expliciet op artikel 98 *Algemeen* zijn begroot als ‘onrechtmatig en niet-getrouw’ aan. Deze aangegane verplichtingen en uitgaven zijn vooral beleidsevaluatieonderzoeken die toegerekend behoren te worden aan het bijbehorende beleidsartikel. Dit leidt tot een artikeltolerantie-overschrijding van artikel 98 die de minister heeft toegelicht in de bedrijfsvoeringsparagraaf. In 2020 is het gebruik van artikel 98 gedeeltelijk ongewijzigd gebleven.

SZW werkt aan een oplossing en heeft hiertoe het gebruik van artikel 98 in 2020 nader geanalyseerd. Om het gebruik van het artikel meer in lijn met de Regeling Rijksbegrotingsvoorschriften te brengen, heeft FEZ over 2020 de budgetten van de Inspectie SZW overgeboekt naar beleidsartikel 1 *Arbeidsmarkt*. FEZ heeft voorts toegezegd artikel 98 op te heffen. Dit zal op zijn vroegst zijn beslag kunnen krijgen in de ontwerpbegroting van 2022 die in het najaar aan de Staten-Generaal wordt aangeboden.

Ook in 2021 blijft artikel 98 dus nog in gebruik. Hierdoor bestaat ook in 2021 een gereede kans op een overschrijding van de artikeltolerantie van artikel 98 *Algemeen*, die de minister van SZW zal moeten toelichten.

4.2 Eindrapport Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag leidt tot meer samenwerking en bezinning over de governance

Op 17 december heeft de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag haar eindverslag ‘Ongekend onrecht’¹ uitgebracht.

De conclusies van de commissie hebben geleid tot een intensivering van de samenwerking tussen SZW, het DG Toeslagen, DG Belastingdienst, en andere toeslagdepartementen en zullen ook van invloed zijn op de governance rond de toeslagen.

Hiermee kan SZW verdere invulling geven aan de kaderstellende rol die SZW heeft richting uitvoeringsorganisaties zoals de Belastingdienst. Het gaat hierbij niet alleen om het strikt volgen van normen voor de uitvoering, maar ook om het oog hebben voor de uitvoerbaarheid en gevolgen voor burgers.

In de jaarrekening van SZW treft u de standen en stromen aan, gerelateerd aan de toeslagen, die worden verrekend met de Belastingdienst. Specifiek noemen wij hiervan de vorderingen. Dit naar aanleiding van de toezegging van de staatssecretaris van Financiën begin 2021 om de openstaande schulden van Toeslaggedupeerden op het moment van de herstelbetaling kwijt te schelden. In de post vorderingen op de saldibalans is deze toezegging, in lijn met de rijksbegrotingsvoorschriften 2021, niet verwerkt. Deze zijn opgenomen tegen nominale waarde van de vorderingen op 31-12-2020.

¹ https://www.tweedekamer.nl/sites/default/files/atoms/files/20201217_eindverslag_parlementaire_ondervragingscommissie_kinderopvangtoeslag.pdf

4.3 **Risico op onrechtmatige uitgaven bij gebruik van alternatieve financieringsvormen**

SZW heeft soms behoefte aan alternatieve vormen van financiering waarin niet goed kan worden voorzien via reguliere inkopen en of overdrachtsuitgaven. Als voorbeeld noemen wij hiervan de financiering van samenwerkingsverbanden voor de in ontwikkeling zijnde regeling ‘aanvullende dienstverlening COVID-19’.

Omdat het hierbij gaat om alternatieve vormen van financiering waarmee beperkte ervaring is, loopt SZW de kans dat niet in een rechtmatige vorm van financiering kan worden voorzien.

Wij adviseren om aan het begin van het jaar in kaart te brengen waar dergelijke financieringsvormen noodzakelijk zijn, zodat zo nodig tijdig een wettelijke basis gecreëerd kan worden voor de betreffende financiering.

Bij twee betalingen in het kader van het project Vereenvoudiging beslagvrije voet aan het einde van het jaar bleek het niet meer mogelijk om tijdig in een adequate vorm van financiering te voorzien. Ons advies om hiervoor een afzonderlijke wettelijke basis te creëren is niet opgevolgd en er is een niet-geëigende procedure gehanteerd om toch te betalen. Deze betalingen voor een totaalbedrag van ruim € 2,9 miljoen zijn adequaat in de bedrijfsvoeringsparagraaf toegelicht.

4.4 **Adequaats risicomanagement informatiebeveiliging**

Alle organisaties binnen de Rijksoverheid moeten voldoen aan het Voorschrift Informatiebeveiliging Rijksdienst 2007 (VIR). In het VIR zijn eisen voor de beheersing van informatiebeveiliging beschreven, zoals het uitvoeren van risicoanalyses op informatiesystemen. De afgelopen jaren heeft de ADR rijksbrede onderzoeken uitgevoerd naar de sturing en beheersing van informatiebeveiliging op centraal niveau. Sinds het onderzoek van 2017 is de volwassenheid van de ministeries op het gebied van informatiebeveiliging geïntroduceerd aan de hand van de thema's governance, organisatie, incidentmanagement en risicomanagement. In 2020 hebben wij hier een vervolg aan gegeven door het thema risicomanagement te onderzoeken, evenals de opvolging van aanbevelingen uit 2019.

Uit het rijksbrede onderzoek van de ADR naar informatiebeveiliging blijkt dat het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) beschikt over een adequaat uitgewerkt risicomanagementproces. Resultaten en uitkomsten van risicoanalyses bereiken via de zelfevaluaties, toezichtrapportages en control gesprekken het centrale niveau. SZW kent geen kritieke systemen.

Het risicomanagement bij SZW kan nog verder worden versterkt door het managementsysteem te voorzien van risico's en bevindingen, ook vanuit leveranciers, zodat vanuit een centraal overzicht kan worden geprioriteerd en gemonitord.

In 2020 zijn door het thuiswerken en de organisatorische aanpassing naar directie CIO-office en Integrale Veiligheid (CIV), geen trainingen op het gebied van informatiebeveiliging georganiseerd.

Het is van belang aandacht te blijven besteden aan bewustwording van medewerkers op het gebied van informatiebeveiliging, juist vanwege de risico's verbonden aan het thuiswerken.

4.5

Goede afwikkeling van verzoeken met betrekking tot AVG-privacyrechten

De ADR heeft een rijksbreed verkennend onderzoek uitgevoerd naar de wijze waarop het ministerie mensen faciliteert bij het uitoefenen van hun recht op inzage in en rectificatie van hun persoonsgegevens in het kader van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG).

Het ministerie van SZW heeft het proces van het uitoefenen van rechten van betrokkenen om controle over hun persoonsgegevens te houden beschreven en voert dit tijdig en correct uit. Daarnaast is het register van verwerkingsactiviteiten ingeregeld en actueel. Dit zijn belangrijke elementen van privacybeleid en deze dragen bij aan het vertrouwen van de burger in de omgang met persoonsgegevens.

Voor dit onderzoek zijn bij twee dienstonderdelen de getroffen maatregelen nader geanalyseerd. Zelfstandige bestuursorganen (ZBO's), zoals de uitvoeringsorganisaties UWV en SVB, vielen buiten de scope van dit onderzoek.

Bijlagen

Aan: de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

A Verklaring over de in het jaarverslag 2020 opgenomen financiële overzichten

Ons oordeel

Wij hebben de financiële overzichten die deel uitmaken van het jaarverslag 2020 van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid gecontroleerd. Naar ons oordeel geven deze financiële overzichten een getrouw beeld van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over 2020 in overeenstemming met de verslaggevingsvoorschriften die zijn opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de daaruit voortvloeiende regelgeving, waaronder de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2021.

De financiële overzichten bestaan uit:

- de departementale verantwoordingsstaat over 2020 met de financiële toelichting daarbij;
- de departementale saldibalans per 31 december 2020 met de toelichting daarbij;
- de in de uiteenzetting over de gevoerde bedrijfsvoering (bedrijfsvoeringsparagraaf) opgenomen rapportage over de comptabele rechtmatigheid van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering over 2020;
- de overzichten over 2020 met de gegevens als bedoeld in de artikelen 4.1 en 4.2 van de Wet normering topinkomens (WNT).

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en de Regeling Controleprotocol WNT 2020 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de financiële overzichten'.

Wij zijn onafhankelijk van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met de Regeling Controleprotocol WNT 2020 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B**Verklaring over de in het jaarverslag 2020 opgenomen andere informatie**

Naast de financiële overzichten omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het deel algemeen (verzoek tot dechargeverlening en leeswijzer);
- het niet-financiële deel van de toelichting bij de diverse begrotingsartikelen;
- de uiteenzetting over het gevoerde beleid (beleidsverslag);
- de uiteenzetting over de gevoerde bedrijfsvoering (bedrijfsvoeringsparagraaf);
- de voorgeschreven bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- niet strijdig is met de in het jaarverslag opgenomen financiële overzichten en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die is vereist op grond van de verslaggevingsvoorschriften die zijn opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de daaruit voortvloeiende regelgeving, waaronder de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2021;
- op het moment van het afgeven van de controleverklaring nog niet volledig is. Dit betreft niet-financiële informatie in onder meer:
 - hoofdstuk 3. Beleidsprioriteiten bij alle beleidsartikelen m.u.v. beleidsartikelen 12 en 13;
 - onderdeel D10. Sociale fondsen SZW;
 - onderdeel D11. Koopkracht;
 - onderdeel E. Bijlage 1: Toezichtrelaties rechtspersonen met een wettelijke taak en zelfstandige bestuursorganen.

De ontbrekende informatie is vooralsnog in het jaarverslag met “PM” aangeduid dan wel leeg gelaten. De definitieve cijfers worden medio maart verwacht, wanneer de jaarverslagen van UWV en SVB beschikbaar komen. De definitieve onderdelen worden vóór aanbidding in een geactualiseerde versie van het jaarverslag aan de Tweede Kamer toegevoegd. Vanaf deze voorliggende versie worden wijzigingsbladen opgesteld. Alle wijzigingen op de versie van 15 maart 2021 worden door de ADR beoordeeld. Deze procedure is in overeenstemming met afspraken met de Algemene Rekenkamer.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle van de financiële overzichten of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat².

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in artikel 3, eerste lid, aanhef en onder b, en artikel 4, tweede lid, van het Besluit Auditdienst Rijk en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de financiële overzichten.

De minister is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie in overeenstemming met de verslaggevingsvoorschriften die zijn opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de daaruit voortvloeiende regelgeving, waaronder de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2021.

² Daarnaast behoort het tot onze taak onderzoek te verrichten naar de totstandkoming van de niet-financiële verantwoordingsinformatie, waarvan wij de uitkomsten vermelden in ons auditrapport.

C Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de financiële overzichten

Verantwoordelijkheden van de minister voor de financiële overzichten

De minister is verantwoordelijk voor het opmaken van de financiële overzichten die de uitkomsten van de begrotingsuitvoering getrouw dienen weer te geven in overeenstemming met de verslaggevingsvoorschriften die zijn opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de daaruit voortvloeiende regelgeving, waaronder de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2021. In dit kader is de minister verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de minister noodzakelijk acht om het opmaken van de financiële overzichten mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de financiële overzichten

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken. Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de beslissingen die gebruikers op basis van deze financiële overzichten nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, de Regeling Controleprotocol WNT 2020, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de financiële overzichten afwijkingen van materieel belang bevatten als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het ministerie³;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de financiële overzichten en de daarbij opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de financiële overzichten een getrouw beeld geven van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

³ Daarnaast behoort het tot onze taak onderzoek te verrichten naar het begrotingsbeheer, het financieel beheer, de materiële bedrijfsvoering en de daartoe bijgehouden administraties, waarvan wij de uitkomsten vermelden in ons auditrapport.

Wij communiceren met de leiding van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Den Haag, 15 maart 2021

Auditdienst Rijk

Controle getrouw beeld financiële overzichten

Als eerste onderdeel van onze wettelijke taak controleren wij of de in het jaarverslag opgenomen financiële overzichten een getrouw beeld geven van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering en zijn opgesteld in overeenstemming met de geldende verslaggevingsvoorschriften. Deze taak vloeit voort uit artikel 3, eerste lid, aanhef en onder a, en artikel 6, eerste en tweede lid, van het Besluit Auditdienst Rijk.

Wij plannen en voeren onze controle zodanig uit dat wij een redelijke mate van zekerheid verkrijgen dat de financiële overzichten geen afwijkingen van materieel belang bevatten. Het materieel belang is bepalend voor de strekking van het oordeel in de controleverklaring. De materialiteit voor de verantwoordingsstaten en de saldibalans als geheel bedraagt 2% voor fouten en onzekerheden bij elkaar opgeteld, met een maximum van € 1 miljard. Wij zijn er bij onze controle van uitgegaan dat de voorgestelde wijzigingen in de slotwet de goedkeuring van de wetgever zullen krijgen.

Voorts hebben wij onderzocht of de in het jaarverslag opgenomen andere (niet-financiële) verantwoordingsinformatie niet strijdig is met de in het jaarverslag opgenomen financiële overzichten en geen materiële afwijkingen bevat. Ook zijn wij nagegaan dat het jaarverslag alle voorgeschreven informatie bevat.

Overschrijding van rapporteringstoleranties

Op grond van artikel 3.10 van de Comptabiliteitswet 2016 rapporteert de minister in de uiteenzetting over de gevoerde bedrijfsvoering (bedrijfsvoeringsparagraaf) in het jaarverslag over de comptabele rechtmatigheid van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering over 2020. In de bedrijfsvoeringsparagraaf zijn de rechtmatigheidsfouten en -onzekerheden gemeld die hebben geleid tot overschrijding van de voorgeschreven rapporteringstoleranties.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

Met ingang van 2018 stelt de Wet normering topinkomens (WNT) nieuwe eisen aan de gegevens die moeten worden opgenomen in de WNT-verantwoording. Deze nieuwe eisen hebben onder andere betrekking op de samenloop van leidinggevende topfuncties bij meerdere WNT-instellingen bij één persoon (anticumulatiebepaling). De Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants heeft aangegeven dat dit leidt tot een knelpunt in de accountantscontrole, omdat de juistheid en volledigheid van de WNT-opgave op dit punt afhankelijk is van de situatie bij andere instellingen. Dit is ook aangegeven in de Regeling Controleprotocol WNT 2020. Wij kunnen de volledigheid van functies bij andere instellingen niet vaststellen en hebben geen toegang tot gegevens bij deze instellingen. In de controleverklaring lichten wij daarom toe dat de naleving van de anticumulatiebepaling vanwege deze vaktechnische beperkingen buiten de reikwijdte van onze controle valt.

Onderzoek beheer

Als tweede onderdeel van onze wettelijke taak onderzoeken wij of de geselecteerde processen van het begrotingsbeheer, het financieel beheer, de materiële bedrijfsvoering en de daartoe bijgehouden administraties voldoen aan de normen uit de comptabele wet- en regelgeving. Deze taak volgt uit artikel 3, tweede lid, en artikel 6, derde lid, van het Besluit Auditdienst Rijk. De normen waaraan wij toetsen zijn op grond van artikel 4, derde lid, van het Besluit Auditdienst Rijk:

- ordelijkheid en controleerbaarheid van het begrotingsbeheer;
- doelmatigheid, rechtmatigheid, ordelijkheid en controleerbaarheid van het financieel beheer;
- doelmatigheid, rechtmatigheid, ordelijkheid en controleerbaarheid van het verwerven, het beheren en het afstoten van materieel;
- betrouwbaarheid en controleerbaarheid van de financiële administraties.

Bij evaluatie van onze bevindingen hanteren wij drie categorieën: licht, gemiddeld en ernstig. Dit onderscheid geeft de impact van de bevinding weer op basis van gewicht en frequentie.

Ten behoeve van het selecteren van de te onderzoeken processen van het begrotingsbeheer, financieel beheer, materiële bedrijfsvoering en daartoe bijgehouden administraties hebben wij de bedrijfsrisico's en de daaraan gekoppelde processen in kaart gebracht. Op basis van het belang van de processen en de in die processen onderkende risico's hebben wij in 2020 een aantal processen voor nader onderzoek geselecteerd: Informatiebeveiliging, de Algemene Verordening Gegevensbescherming, het beleid omtrent de bestrijding van gevolgen van misbruik en oneigenlijk gebruik en het financieel beheer bij de Rijksschoonmaakorganisatie, Caribisch Nederland en bij het Inkoopbeheer.

Onderzoek totstandkoming niet-financiële informatie

Als derde onderdeel van onze wettelijke taak onderzoeken wij of geselecteerde processen gericht op de totstandkoming van de in het jaarverslag opgenomen niet-financiële verantwoordingsinformatie voldoen aan de normen uit de comptabele wet- en regelgeving. Deze taak vloeit voort uit artikel 3, eerste lid, aanhef en onder b, en artikel 6, eerste en derde lid, van het Besluit Auditdienst Rijk. Hiertoe onderzoeken wij of de niet-financiële verantwoordingsinformatie op betrouwbare wijze tot stand is gekomen. Voorts gaan wij na of de niet-financiële verantwoordingsinformatie niet strijdig is met de financiële verantwoordingsinformatie. Over deze niet-strijdigheid rapporteren wij in onze controleverklaring (zie bijlage 1, sectie B).

De selectie van de te onderzoeken processen gericht op de totstandkoming van de niet-financiële verantwoordingsinformatie in het jaarverslag is afhankelijk van de omvang van de risico's die daarbij worden onderkend.

De bevindingen uit dit onderzoek zijn opgenomen in onderdeel 2.2 van dit rapport.

Verspreidingskring

De ADR is de interne auditdienst van het Rijk. Het auditrapport is primair bestemd voor het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Op grond van de beleidslijn van de ministerraad van 19 februari 2016 zal de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid dit auditrapport op of na verantwoordingsdag, 19 mei 2021, plaatsen op de website van de Rijksoverheid (www.rijksoverheid.nl).

Auditdienst Rijk

Postbus 20201

2500 EE Den Haag

(070) 342 77 00